

ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง" เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบลึก (Depth Interview) และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และจากรายการข่าววิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศเพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ให้มีความหมายแก่ข้อมูลเหล่านั้นนำไปสู่การอธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ รายการข่าววิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง แต่เนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลา และงบประมาณจึงไม่สามารถศึกษาจากประชากรทั้งหมดได้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) โดยอาศัยการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ชนิดการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบตัดสิน (Judgement Sampling) เลือกสุ่มตัวอย่างที่ดีที่สุดสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งหมด 10 รายการ โดยพิจารณาถึงความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรรายการข่าววิทยุกระจายเสียง โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการดังนี้

1. เป็นรายการข่าววิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศทั่วประเทศ หรือครอบคลุมพื้นที่การกระจายเสียงในหลายจังหวัด
2. เป็นรายการข่าวที่จัดทำมาเป็นระยะเวลาตั้งแต่หนึ่งปีเป็นต้นไป
3. เป็นรายการข่าวที่นักจัดรายการจัดมาเป็นเวลานานและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในวงการข่าววิทยุกระจายเสียง
4. เป็นรายการข่าวที่มีรูปแบบและวิธีการนำเสนอแตกต่างกัน เพื่อจะได้เปรียบเทียบลักษณะรูปแบบและวิธีการนำเสนอของรายการข่าวเหล่านั้นได้

รายการ	สถานี
1. ข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
2. ข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท.	สถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท.
3. ข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียง 919 กรป.กลาง	สถานีวิทยุกระจายเสียง 919 กรป.กลาง
4. รายการโลกยามเช้า	สถานีวิทยุกองพลที่ 1 รักษาพระองค์
5. รายการข่าวสี่มุมบ้าน	สถานีวิทยุทหารอากาศ 06 ทุ่งมหาเมฆ
6. รายการข่าวยามเช้า	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
7. รายการคุยโขมง 6 โมงเช้า	สถานีวิทยุกรุงเทพมหานคร
8. รายการเสียงจากนายหนวย	สถานีวิทยุ ขสทบ.
9. รายการข่าวตั้งชาวบ้าน	สถานีวิทยุทหารอากาศ 01. ตอนเมือง
10. รายการข่าวด่วนพล 1	สถานีวิทยุกองพลที่ 1 รักษาพระองค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ รายการข่าววิทยุกระจายเสียง ทั้ง 10 รายการ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบลึก (Depth Interview)
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายการข่าววิทยุกระจายเสียงที่ได้บันทึกเสียงไว้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบถึงข้อบังคับ ข้อจำกัด และข้อมูลสำคัญ บางประการที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง ได้แก่

- 1.1 กฎหมาย พระราชบัญญัติ และระเบียบต่าง ๆ ของ กบว. ที่เกี่ยวข้องกับรายการข่าววิทยุกระจายเสียงที่สถานีวิทยุกระจายเสียงทุกสถานีต้องปฏิบัติตาม
- 1.2 นโยบาย กฎเกณฑ์ ระเบียบต่าง ๆ ของสถานีวิทยุกระจายเสียง ที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้จำนวน 8 สถานี
- 1.3 บทความ หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ เกี่ยวกับรายการข่าววิทยุกระจายเสียงจากห้องสมุด หรือบุคคลที่ได้มีการรวบรวมไว้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบลึก (Depth Interview)

เป็นการซักถามเฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกละเอียดถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างแน่นอน (Unstructured Interview) เป็นวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีคำถาม คำตอบ ที่เขียนไว้ตายตัว เป็นการซักถามไปตามเนื้อเรื่องที่คุณสัมภาษณ์วางแผนล่วงหน้าว่าจะถามเรื่องอะไร ถ้าสิ่งที่ต้องการทราบยังไม่ชัดเจน ก็จะตั้งคำถามต่อไปเพื่อให้ได้เนื้อหาที่ชัดเจนขึ้น โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และบันทึกเทปไว้เป็นหลักฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับรายการข่าววิทยุกระจายเสียงทั้งหมด 23 ราย โดยใช้วิธีแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 องค์ประกอบย่อย ตามข้อมูลที่ต้องการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ

- 2.1 ผู้จัดทำรายการข่าววิทยุกระจายเสียง
- 2.2 ผู้อุปถัมภ์รายการ
- 2.3 ผู้ควบคุมนโยบาย

2.1 ผู้จัดทำรายการข่าววิทยุกระจายเสียง คือ ผู้จัดทำ ผู้ผลิต ผู้มีหน้าที่ในการตัดสินใจคัดเลือกเหตุการณ์ต่าง ๆ มารายงานเป็นข่าว จากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมา สามารถแบ่งผู้จัดทำรายการข่าววิทยุกระจายเสียงได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1.1 ผู้จัดรายการข่าววิทยุอิสระ เป็นผู้ที่ซื้อเวลาจากทางสถานีเพื่อดำเนินการจัดรายการข่าวเอง และเป็นผู้จัดรายการข่าววิทยุกระจายเสียงที่มีชื่อเสียงและมีประสบการณ์ในการจัดทำรายการข่าววิทยุกระจายเสียงมาเป็นเวลานานจำนวน 6 ราย คือ

1. สมเกียรติ อ่อนวิมล รายการโลกยามเช้า
2. วุฒิ เวณจันทร์ รายการข่าวสี่มุมบ้าน
3. อานาจ สอนอิมศาสตร์ รายการคุยโขมง 6 โมงเช้า
4. ศิลปชัย ชาญเฉลิม รายการเสียงจากนายทนาย
5. กัลยาณี พรหมใจรักษ์ รายการข่าวดั่งชาวบ้าน
6. บริษัท สหศิณีมา จำกัด รายการข่าวด่วนพล.1

2.1.2 ผู้จัดทำรายการข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียง จากลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จะพบผู้จัดรายการข่าวที่เป็นเจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียง และผู้จัดรายการข่าวที่ทำงานในฝ่ายข่าวตามสถานีวิทยุกระจายเสียงบางสถานี โดยเลือกศึกษาจากผู้จัดรายการและบรรณาธิการข่าว ที่มีหน้าที่ตัดสินใจคัดเลือกข่าวและเกี่ยวข้องกับการจัดทำรายการข่าววิทยุกระจายเสียง จำนวน 4 ราย คือ

1. บรรณาธิการข่าวสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
2. บรรณาธิการข่าวสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท.
3. บรรณาธิการข่าวสถานีวิทยุกระจายเสียง 919 กรป.กลาง
4. ปรีชา ทรัพย์โสภณ รายการข่าวยามเช้า

2.2 ผู้อุปถัมภ์รายการ คือ บริษัทตัวแทนโฆษณา (Agency) หรือเจ้าของสินค้า บริษัท ห้างร้าน สถาบันทางธุรกิจการค้าต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่รายการ

ข่าววิทยุกระจายเสียงที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสอบถามจากผู้จัดทำรายการข่าว วิทยุกระจายเสียงที่มีผู้อุปถัมภ์รายการสนับสนุนอยู่ ซึ่งผู้วิจัยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ

1. เลือกผู้อุปถัมภ์รายการหลัก ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินมากกว่าผู้อุปถัมภ์รายการอื่น ๆ
2. เลือกผู้อุปถัมภ์รายการ ที่ชื่อเวลาโฆษณาในรายการนั้นติดต่อกันเป็นระยะเวลาเวลานานที่สุดในรายการ

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจะพิจารณาคัดเลือกผู้อุปถัมภ์รายการที่เหมาะสมเพียง 1 รายเท่านั้น และผู้วิจัยจึงติดต่อสัมภาษณ์ผู้อุปถัมภ์รายการนั้นต่อไป แต่เนื่องจากข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการข่าวยามเช้า และรายการข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียง 919 กรป.กลาง ไม่มีการโฆษณาธุรกิจ และผู้อุปถัมภ์รายการบางรายให้การสนับสนุนรายการข่าวที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างถึง 2 รายการ จึงศึกษาผู้อุปถัมภ์รายการทั้งหมด 6 ราย คือ

1. บริษัท บุนซีเมนต์ไทย จำกัด
2. บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด
3. บริษัท วิคเตอร์ เจียม จำกัด
4. โรงเรียนเซนต์จอห์น
5. ห้างขายยาวัตสามจีน
6. ห้างขายยาตราเสือดาวและห้างขายยาแสงสว่างตราค้างคาว

2.3 ผู้ควบคุมนโยบาย คือ หัวหน้าสถานี นายสถานี ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบนโยบายเรื่องข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงทั้งหมดที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง แต่จากกลุ่มตัวอย่างบางรายพบว่า การควบคุมนโยบายเรื่องข่าวไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานีวิทยุกระจายเสียง แต่แยกออกมาขึ้นกับหน่วยงานที่ผลิตรายการข่าวทั้งหมดให้กับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งนั้น และผู้ควบคุมนโยบายที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 รายคือ

1. ผู้อำนวยการกองข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์

2. ผู้อำนวยการสำนักข่าวไทย อ.ส.ม.ท.
3. หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียง 919 กรป.กลาง
4. ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียง กองพลที่ 1 รักษาพระองค์
5. หัวหน้าสถานีวิทยุทหารอากาศ 06 ทุ่งมหาเมฆ และ 01 ดอนเมือง
6. ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกรุงเทพมหานคร
7. ผู้อำนวยการสถานีวิทยุ ขสทบ.

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายการวิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการบันทึกเทปรายการข่าววิทยุกระจายเสียงทั้งหมด 10 ราย ที่คัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง รายการละ 1 ครั้ง เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนเนื้อหาของรายการอันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง

ข้อจำกัดของการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาวิจัยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบลึก (Depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยประสบปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ควบคุมนโยบาย คือ ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียง กองพลที่ 1 รักษาพระองค์ เนื่องจากเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงของทหารที่มีระเบียบ กฎเกณฑ์เข้มงวด จึงให้ข้อมูลเป็นเอกสาร ระเบียบ กฎเกณฑ์ของสถานีวิทยุ พล.1 มาศึกษาแทน แต่ข้อมูลจากเอกสารสามารถช่วยประกอบเข้ากับการวิเคราะห์ได้บางส่วนเท่านั้น สำหรับสถานีวิทยุทหารอากาศ 01 ดอนเมือง และสถานีวิทยุทหารอากาศ 06 ทุ่งมหาเมฆ ผู้ให้สัมภาษณ์คือ หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการและข่าวของสถานีวิทยุทหารอากาศ 06 ทุ่งมหาเมฆ เป็นผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 สถานี เนื่องจากเป็นสถานีสังกัดกองทัพอากาศ ที่ใช้ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหมือนกัน

ด้วยข้อจำกัดในการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวไว้ข้างต้น ทำให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนเดียวเท่านั้น ซึ่งอาศัยจากการศึกษาเอกสารก็สามารถได้ข้อมูลบางส่วนเช่นกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง" มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์รูปแบบ (Format) รายการข่าววิทยุกระจายเสียง
2. การวิเคราะห์วิธีการนำเสนอ (Presentation Technique) รายการข่าววิทยุกระจายเสียง
3. การวิเคราะห์คุณค่าของข่าวในรายการข่าววิทยุกระจายเสียง
4. การวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง

1. การวิเคราะห์รูปแบบ (Format) รายการข่าววิทยุกระจายเสียง

เป็นการแบ่งแยกรูปแบบ (Format) ของรายการข่าววิทยุกระจายเสียง ที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง เปรียบเทียบกับหลักการแบ่งรูปแบบของรายการข่าววิทยุกระจายเสียง ที่นำมาเป็นเกณฑ์ในการศึกษาครั้งนี้

2. การวิเคราะห์วิธีการนำเสนอ (Presentation Technique) รายการข่าววิทยุกระจายเสียง

เป็นการวิเคราะห์วิธีการนำเสนอ (Presentation Technique) รายการข่าววิทยุกระจายเสียงในแต่ละรูปแบบตามที่ได้แบ่งแยกไว้ ตามหลักการนำเสนอรายการวิทยุกระจายเสียง โดยแบ่งแยกประเด็นการศึกษาวิธีการนำเสนอออกเป็น 5 ประเด็น คือ เพลงประจำรายการ เทคนิคลีลาการพูด เสียงประกอบ เนื้อหาที่นำเสนอและการได้มาของข่าว

3. การวิเคราะห์คุณค่าของข่าวในรายการข่าววิทยุกระจายเสียง

เป็นการวิเคราะห์ถึงคุณค่าของข่าวของรายการข่าววิทยุกระจายเสียงในแต่ละรายการ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์จากองค์ประกอบของข่าว คุณค่าของข่าว ทั้งนี้เพื่อทราบ ว่า รายการข่าววิทยุกระจายเสียงมีคุณค่าทางข่าวมากน้อยเพียงไร

4. การวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง

เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขทั้ง 3 ส่วนที่กำหนดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้จัดทำรายการข่าววิทยุกระจายเสียง ผู้อุปถัมภ์รายการ และผู้ควบคุมนโยบาย ตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม ทฤษฎีผู้ทรงสาร แบบจำลองของทฤษฎีการจัดองค์กรและแบบจำลองการไหลของข่าว เพื่อศึกษาว่าปัจจัยเงื่อนไขแต่ละส่วนมีส่วนในการกำหนดรูปแบบ และวิธีการนำเสนอ รายการข่าววิทยุกระจายเสียงมากน้อยต่างกันอย่างไร

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย